

INTERJÚ

Hornyik Zsuzsanna

Vízügyi igazgatás a mindennapokban

Interjú Láng Istvánnal, az Országos
Vízügyi Főigazgatóság vezetőjével

Water management in everyday life

Interview with István Láng, leader
of the General Directorate of Water Management

Absztrakt

Az Országos Vízügyi Főigazgatóság jelenlegi szervezeti felépítésében 2012 januárjától működik, a belügyminiszter irányítása alá tartozó, országos hatáskörű szervként. Közel 240 munkatársa között vannak vízügyi szakemberek, mérnökök, közgazdászok, informatikusok is, akik az általuk képviselt szakterületről hozott tudással, gyakorlattal járulnak hozzá a Főigazgatóság

szerteágazó feladatainak eredményes végrehajtásához. A sokrétű tevékenységek közé tartozik többek között a regionális vízügyi igazgatóságok irányításán keresztül a felszíni vizek, vízfolyások és csatornák, vízgazdálkodási rendszerek és védművek fenntartása, üzemeltetése, a felszín alatti vízkészletekkel való gazdálkodás, a lehetséges víznyerő területek távlati ivóvízbázissá nyilvánítása, a vizek kártételei elleni védelem ellátása, számos csatornán, különböző szinten történő nemzetközi kapcsolattartás a vízvédelem, az árvíz kockázat kezelésének területén. A vízügyi igazgatás speciális terület, amely nem a hagyományos értelemben vett közigazgatási egységekre, hanem a vízgyűjtőkre szerveződik. Arról, hogy milyen összetett feladatokat jelent mindez a hétköznapokban, hogyan készülnek a téli hónapokra a vízvédelem terén, valamint milyen kihívások elé állította a 2020. év és a járványhelyzet a szervezetet, kérdeztük Láng István főigazgató urat, akinek a kérdéseket Hornyik Zsuzsanna tette fel.

Kulcsszavak: interjú, vízügyi igazgatás, vízkészletgazdálkodás, COVID-19

Abstract

The General Directorate of Water Management has worked in the present organisational structure since January 2012 as an organisation with nationwide competence, controlled by the minister of interior. Among the nearly 240 colleagues are water management specialists, engineers, economists, computer scientists - who help to fulfil the wide-ranging tasks of the general directorate by their knowledge and practice in their professional areas. To the manifold activities belong among others, through the management of the regional directorates of water management, maintenance and operation of surface waters, streams and water canals, water management systems and ramparts; the perspective declaration to water basis of possible water gaining areas, the protection against damages on waters, keeping international contacts with water management companies through several channels and at several levels in the topics of water protection and flood risks' management. Water management is a special field which is not organised according to traditional public administration units but according to drainage basins. About complexity of the tasks in the everyday, about preparations of water management for the winter season and about the challenges of the year 2020 and the pandemic situation we asked general director Mr. István Láng. The questions were put by Zsuzsanna Hornyik.

Keywords: interview, water management, water supply management, COVID-19

Főigazgató úr, milyennek tartja Magyarország vízügyi helyzetét, vízkészlet-gazdálkodását nemzetközi viszonylatban?

Azt gondolom, hogy vízügyekben egyedülállóan változatos ország vagyunk, szélsőséges árvízi és aszályjelenségekkel, de komoly ivóvízvagyonnal, hasznosítható vízkészletekkel. A mi feladatunkat úgy fogalmaznám meg, hogy a káros szélsőségeket elviselhetővé kell szelídítenünk, a megfelelő minőségű vizekhez való hozzáférést pedig maximálisan biztosítanunk kell. Ez egy fontos kihívás, hiszen a víz életünk alapeleme. Visszaulva hazánk sajátos vízrajzára, nem véletlen, hogy Magyarország vízügyi területen nemzetközileg is elismert szakembereket nevelt ki. Az ágazatnak jelentős feladatokat kellett megoldania először a mezőgazdaság területén, megszervezni az ár- és belvízvédelmet, az öntözést, majd a városok növekedésével előtérbe került az ivóvízellátás, szennyvízkezelés, emellett megjelentek az ipari vízigények is. Számptalan nagyhírű vízügyi mérnökünk volt Kvassay Jenőtől Mosonyi Emilig. A magyar vízügyi tudás még az 1980-as években is világviszonylatban erős, exportképes termék volt. A nyolcvanas évek végén azonban a hazai termelés visszaesésével arányosan mérséklődtek a vízigények, alig voltak ár- és belvízi jelenségek, és a Bős-Nagymarosi Vízlépcsőrendszer építése kapcsán a környezetvédelmi törekvések közepette a vízügy célkeresztbe került. A vízügyi ágazat feldarabolásával jöttek létre a természetvédelmi és a környezetvédelmi szervezetek. Az ágazat létszáma 75%-kal csökkent. Ennek köszönhetően elmaradtak a szükséges fenntartási munkák, súlyosan gyengült a védképességünk, vízszolgáltatási kapacitásunk. Az első figyelmeztető jel az 1999-es Tisza-árvíz volt. Nem a víz volt sok, hanem a helye kevés. Gyakorlatilag mindenhol megfigyelhető volt az árvízszintek emelkedése, amit követtek a rendkívüli események: 3-3 rekordárvíz a Tiszán és a Dunán, egy a Sajón és a Hernádon (2010), majd a Murán (2014). 2012-re szervezileg tarthatatlanná vált a működés. Szerencsés egybeesés volt, hogy ekkor erősödött meg a közfoglalkoztatási program, az elmaradt fenntartások nyomán munkát tudtunk biztosítani a program résztvevőinek. Ennek köszönhetően az ágazat két részletben a BM irányítása alá került: 2012-2014 között először Papp Károly akkori helyettes államtitkár, majd Hoffmann Imre helyettes államtitkár alá. Fegyelmezett és következetes vezetésükkel lehetővé vált a vízügyi ágazat működésének illesztése a Belügyminisztériuméhoz. Előtérbe került a szakmai tudás, lehetővé vált az oktatás, a továbbképzés, az elvesztett utánpótlás megszervezése. Az elmúlt 8 évben az ágazat megerősödött. Létszámunk jelenleg több mint 4700 fő. Figyelembe véve a futó és az előttünk álló projekteket, 5000 főnél nagyobb szervezetet nem tartok indokoltnak, szemben a valamikori 10 000 fővel. Nemzetközi kapcsolatainkat

a szomszédos országokkal meg tudtuk tartani a határvízi bizottságok révén, amelyeket kormány-meghatalmazottként vezetnek az országok delegáltjai. Úgy gondolom, hogy a következő években már lehetőségünk nyílik exportálni is a szakmai tudásunkat. El lehet mondani ugyanakkor, hogy az elmúlt 8 év alatt a szakmai elvárások is változtak. A mezőgazdaság fejlődése és az aszályok elleni védekezés előtérbe helyezte az öntözést, ez pedig magasabb szintű vízszolgáltatást követel meg tőlünk. A vízre itt akkor van szükség, amikor kevés van, vagyis a vízvisszatartás, a vízkészlet-gazdálkodás válik hangsúlyosává. Van még hova fejlődünk.

Milyen mértékű az együttműködés a Belügyminisztérium alá tartozó többi országos hatáskörű szervezettel?

„Bajban ismerszik meg a barát”, tartja a mondás. Alighogy a BM-be kerültünk, szembe kellett néznünk egy dunai jeges árral, majd 2013-ban jött a Duna-, míg 2014-ben a Mura-árvíz. Ezeknél az árhullámoknál már nem csak az volt a baj, hogy nem volt helyük, hanem az is, hogy hozamukban rekordokat döntöttek. Ha lehet ilyet mondani, nagyon jó volt úgy védekezni, hogy a szakmai döntéseink végrehajtását a rendőrség, a katasztrófavédelem, a polgárőrség vagy éppen a TEK fegyelmezetten segítette. Jó kapcsolatok alakultak ki közöttünk. Talán ezért is van az, hogy az egyébként igen veszélyes Mura-árvízét már sokan elfelejtették. Akkor ezek a kapcsolatok már működtek, a feladatok és hatáskörök tisztázódtak, és nem utolsósorban a kulcsszemélyek már ismerték egymást. A feladatok megkívánták az együttműködést a többi belügyi szervezettel is, így például a büntetés-végrehajtással, ahonnan a bútorainkat és egyenruháinkat rendeljük, de közös közfoglalkoztatási programot is indítottunk. Azt gondolom, hogy mára valamennyi belügyi szervezettel kialakítottuk azt a kapcsolatrendszert, ami feladataink ellátásához szükséges.

Mennyire működik hatékonyan hazánkban az Európai Unió önkéntes alapú uniós polgári védelmi mechanizmusa?

Amikor baj van, az emberek segítőkészsége, támogatása megnyílik. Hihetetlen volt az a támogatás, amit 2020 végén Szigetszentmiklóson a helyi lakosoktól kaptunk a Ráckevei-Soroksári Dunaág súlyos olajszennyezésének eltávolítása alatt. Én személy szerint minden védekezésnél azt tapasztaltam, hogy az emberek segíteni akarnak a baj elhárításában. Ugyanakkor az is természetes, hogy nem mindenki érti, tudja, mit kell tenni. Egy árvízi védvonalon emiatt szakmai vezetést kell biztosítani a civileknek, nehogy rosszul süljön el a segíteni akarás, ahogy erre már volt példa a praxisomban. Ezért tartunk közös gyakorlatokat elsősorban a katasztrófavédelemmel, és kötöttünk

szövetséget a polgárőrséggel, akik az ismeretek birtokában egyeztetik velünk és biztosítják a szakmai vezetést. Akkora szervezetet békeidőben nem tudunk fenntartani, mellyel a védekezést a vízügy egyedül meg tudná oldani. Pláne nem egy szélsőséges árvízkor. Így ezekre a szervezetekre szükségünk van, és megfelelő irányítással nagyon sokat tudnak segíteni, ahogy ezt tették is 2013-ban és 2014-ben.

Milyen kihívások elé állította a vízügyi igazgatást a járványhelyzet?

A járvány kialakulása során vezető kollégáinkkal úgy kalkuláltunk, hogy ez elsősorban azokat a szervezeti egységeket érintheti, ahol többen dolgoznak egy helyen, vagyis a szakaszmérnökségeken, az igazgatóságokon és az OVF-ben. Azzal számolva, hogy a vírus fertőzőképessége 10 nap után megszűnik, kifejezetten a terjedés sebességének csökkentésére készültünk. Kézfertőtlenítőket helyeztünk el, és maszkokat biztosítottunk. Ha felmerült, hogy egy munkatársunk fertőző, megoldottuk a PCR tesztelést. Veszélyeztetett (pl. immunhiány-betegséggel küzdő) kollégák esetében engedélyeztük a home office-t. Célunk az volt, hogy a robbanásszerű terjedést megelőzzük. Kollégáim a kezdeti bizonytalanság után – amikor a vírus hatását egyesek még túl-, mások alábecsülték – kifejezetten fegyelmezetté váltak a védőeszközök használatában. A működőképességet így állandóan biztosítani tudtuk, miközben többen – én magam is – már túl vannak a vírus leküzdésén és fertőzőképességük megszűnt.

Hogyan készülnek a közelgő téli hónapokra, milyen megelőző intézkedéseket foganatosítanak az illetékes szervezeti egységek?

Ha nincs árvíz, a vízügyi ágazat életében az ősz a csúcsideőszak. Ilyenkor történnek meg az átfogó ellenőrzések: az árvízvédelmi töltésektől kezdve a szivattyútelepeken keresztül, a vízrajzi hálózatiig mindent, hagyományosan helyszíni bejárás során ellenőriznek, a helyzetet kiértékelik, arról jegyzőkönyvet és az alapján intézkedési tervet készítenek a kollégáink. Nem véletlenül november 1-jét tartjuk a „hidrológus szilveszternek”: ekkor kezdődik és hivatalosan a következő év április 30-áig tart a vízkészletek felhalmozódása, vagyis a jellemzően csapadékosabb időszak. Mi ekkor kezdünk minden évben új életet, új kihívásokkal. Persze vannak kiemelt téli feladataink is. Ezek közül kiemelném a jégtörő hajóink melegen tartását a Dunán, a Tiszán és a Bodrogon. A jeges árvíz az egyik legkegyetlenebb károkozó. A hajóparkunk is azért jött létre az évtizedek alatt, hogy még egy olyan esemény, mint az 1956-os, amikor egy jégtorlasz miatt árvíz alakult ki Baján, ne következhesen be. 2017-ben a Dunán és a Tiszán egyszerre alakult ki a jeges

ár veszélye. A sikeres védekezés bebizonyította a hajópark használhatóságát, a technika szükségességét, ennek köszönhetően hajóink gépészetileg felújítva várják állomáshelyükön a jeget március 15-éig.

Kérem, összegezze szervezete 2020. évi tevékenységének tapasztalatait, jövő évi kiemelt feladatait!

Azt gondolom, 2020 a COVID-19 vírus miatt minden szervezet számára kihívásokat jelentett. Emellett még négy jelentős káreseménnyel is meg kellett küzdenünk: a Zala és Somogy megyében kialakult villámárvizekkel, a balatoni algavirágzás okozta vízminőségi problémákkal, a Sajó árvizével, és a Ráckevei-Soroksári Dunaág olajszennyezésével. Az öntözésfejlesztés keretében az állami főműveken elindultak azok a rekonstrukciók, amelyek lehetővé teszik a többlet vízhozamok biztosítását. Az üzemeltetési és fenntartási feladataink mellett fejlesztési projektjeink kezelése is nagy kihívás. 65 projektünk van folyamatban, több mint 350 milliárd forint értékben, az ár- és belvízvédelem, a vízpótlások és a kármentesítések területén. Ezek közül kiemelném, hogy elindult a Tisza-Túr tározó megvalósítása, és megkezdődtek a balatoni fejlesztéseink is. A tavalyi évben adtuk át a századik olyan aszálymonitoring állomásunkat, amely online képes adatokat szolgáltatni a talaj vízháztartási állapotáról. Emellett elindítottuk a települési vízgazdálkodási programunkat, melynek keretében a villámárvizekkel kívánjuk felvenni a harcot. Ennek első lépése, hogy csaknem 50 év után újra, modernebb formában, elkészült Magyarország csapadékintenzitás térképe és az erre alapuló tervezési segédlet. Megemlíteném még, hogy elkészítettük vízfolyásaink felmérési tervét, amelynek adatszolgáltatása az alapja a modellalapú digitális vízgazdálkodásnak. Nagy valószínűséggel 2021 sem fog eltelni káresemény nélkül, ezért a szervezetünk tudását, memóriáját gyakorlatokkal frissítjük. Növeljük elvárásainkat a védelmi és vízpótló rendszereink fenntartásánál. Egy fejlesztés csak akkor lehet gazdaságos, ha a tervezett ciklusra kitölti feladatát. Ez megfelelő fenntartás és üzemeltetés nélkül nem lehetséges. Projektjeinkben már készülünk az EU 2021-2027 közötti finanszírozási ciklusára. Emellett kiemelten figyeljük a nemzetközi pályázatokat is. Szakmai feladatainkat alapvetően meghatározzák majd az informatikai lehetőségek. Tekintettel arra, hogy a sikeres vízgazdálkodásnak az előrejelzés az alapja, a modellalapú vízgazdálkodás irányába indultunk el. Ez már teljeskörűen működik folyóvizeink vízjárásának előrejelzésén. Az idei évben szeretnénk véglegesíteni azt a több mint 70 lokalizációs modellt, amellyel meg tudjuk becsülni, hogy egy töltésszakadás esetén az egyébként mentesített területet hogyan és milyen ütemben, kiterjedésben önti el a víz. Ez nagy segítséget

nyújt nekünk is és a társszerveknek is, például a kimenekítési tervek készítésénél. Ugyancsak az idén fogjuk beüzemelni azt a 12 vízkészlet-gazdálkodási modellt, amellyel napi szinten lehet aktualizálni a rendelkezésre álló készleteket. Ezt azért tartjuk fontosnak, mert a jelenleg alkalmazott éves átlag nem képes követni a napi igényeket, így amikor a valóságban van szabad készlet, az az éves engedélyek alapján nem adható ki. A vízkészletek előrejelzése több évet vesz majd igénybe, de a működő modellek tapasztalatai már megkönynyítik a folytatást. Elindultunk ezen az úton a talajnedvesség előrejelzésében is, ami meghatározó az öntözéshez szükséges vízkészlet becsléséhez. A saját aszálymonitoring rendszerünk segítségével az állomásokon már előre tudjuk jelezni a talajnedvességet, így a vízhiányt is. Ez az állomások között egyszerű interpolációval nem lehetséges, csak modellezéssel. Ez nagy segítség lesz nekünk és a gazdáknak egyaránt. Árvízvédelem területén nagy kihívást jelent majd a hullámterek levezető képességének és ökológiai restaurációjának összehangolása. Tavaink kezelésében választ kell adnunk a káros algajelenségek megelőzésének kérdéseire. És nem utolsósorban jelentős feladat az EU vízgazdálkodási keretirányelveinek betartása csakúgy, mint az árvízi kockázatkezelési és a vízgyűjtő-gazdálkodási tervek elkészítése. Azt gondolom, van feladatunk bőven, ezért az év végén azt kívántam kollégáimnak, hogy 2021 egy boldog új év legyen, amelyben nem szimplán dolgozni járunk be, hanem új és izgalmas feladatokat megoldani!

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Hornyik Zs. (2021). Vízügyi igazgatás a mindennapokban. Interjú Láng Istvánnal, az Országos Vízügyi Főigazgatóság vezetőjével. *Belügyi Szemle*, 69(3), 511-517. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2021.3.10>